

ZÁKLADNÍ INSTRUKCE PRO SPRÁVNÉ PSANÍ PÍSEMNÝCH PRACÍ

OBSAHOVÁ STRUKTURA PÍSEMNÉ PRÁCE

Níže uvedené instrukce se týkají zejména *bakalářské diplomové práce* a *diplomové práce*. Nicméně každá rozsáhlejší *seminární práce* musí mít pevnou formální úpravu a určitou obsahovou strukturu, proto je nutno uvedené zásady respektovat i pro ni. Instrukce nemají výběrový charakter, ale jsou závaznou normou odvozenou od metodologie a postupů vědecké práce. Písemná práce musí vyhovovat po obsahové i formální stránce, přičemž písemné školní úlohy jsou průpravou k budoucí vědecké činnosti a posluchači v době studia si musí vypěstovat určité návyky. Student musí vycházet z požadavků Studijního a zkušebního řádu UP a Směrnice děkana č. 03/2010. Termíny pro odevzdávání všech druhů prací je třeba dodržovat. Posluchač je s nimi vždy seznámen. Pokud jde o seminární a práce, studenti je odevzdávají rovněž přes STAG, pokud nestanoví vyučující výjimku.

1. Titulní list

Magisterská diplomová práce, bakalářská diplomová práce a seminární práce musí obsahovat tyto údaje:

nahoře: celý název školy, fakulty a katedry

uprostřed: jméno autora, název práce, případný podnázev, označení (např. Diplomová práce, Bakalářská diplomová práce)

dole: jméno vedoucího práce včetně správně a aktuálně uvedených akademických a vědeckých titulů; místo a rok.

Diplomová práce, bakalářská diplomová práce i seminární práce musejí obsahovat čestné prohlášení, které je umístěno v dolní části druhé strany (vzor v příloze 2). Posluchač si jeho prostřednictvím uvědomí, že je třeba při koncipování písemných prací dodržovat také jisté etické normy (nepřípustnost plagiarismu apod.).

2. Obsah

Je v něm uvedeno členění práce na jednotlivé části s číselným označením, včetně podkapitol. Hlavní kapitoly musí být označeny arabskými číslicemi (užívání arabských číslic je upřednostňováno před římskými). Podkapitoly jsou označovány arabskými číslicemi v desetinném třídění. Prostor mezi názvem kapitoly (podkapitoly) a uvedením čísla strany je vytečkován, např.:

3. Starší politické teorie.....	27
3. 1. Platón	28
3. 2. Aristotelés	35

Standardní textový editor MS Word umožňuje vytvoření automatického obsahu, jehož použití se doporučuje především u delších prací (bakalářské, magisterské, dizertační apod.). V obsahu musí být uvedeny všechny důležité části včetně poznámek (pokud nejsou průběžně v textu) a literatury. Prameny a literatura musí být řazeny abecedně, jak je uvedeno níže v textu.

3. Úvod

Musí obsahovat tyto náležitosti:

- vymezení cíle a tématu práce;
- hypotézu/y
- zdůvodnění výběru tématu; autorovo východisko (věcné, teoretické a metodologické);
- časové a obsahové vymezení (popřípadě také geografické);
- podrobné zhodnocení dosavadního zpracování tématu;

- charakteristiku použitých pramenů a literatury, podrobnější analýzu relevantních titulů a jejich zhodnocení; nelze se utíkat k všeobecným konstatováním a výčtům (ty jsou v soupisu literatury); jde o kritickou analýzu závěrů použité literatury;
- zdůvodnění použité metody;
- podrobné vysvětlení a zdůvodnění členění práce;
- eventuální poděkování vedoucímu práce.

Tento úvod není formální částí práce (a nelze jej zaměňovat za vstupní část do výkladu), ale slouží jak autorovi, tak čtenáři k tomu, aby si uvědomil základní metodologické postupy a kroky při koncipování pojednání, reflektoval místo studie v historiografii a hledal širší souvislosti tématu, o němž píše. Úvodu je třeba věnovat mimořádnou pozornost z hlediska obsahu i rozsahu.

4. Vlastní text

Kromě členění na kapitoly a podkapitoly jsou používány také odstavce. Autor musí dbát na logiku textu. Odstavce jsou vytvářeny prostřednictvím klávesy Tab nebo 5–10 (jednotně zvolený rozsah), úhozy zleva. Norma uvádí 30 řádků na 1 stranu a 60 úhozů na řádek. (Nejlépe velikost 12, řádkování 1,5, typ: Times New Roman, Arial aj.).

- Strana je formálně upravena zarovnáváním do bloku a okraji zleva, zprava, shora a zdola. Větší okraj necháváme zleva pro vazbu.

- Každá strana práce musí být paginována, nejlépe vpravo dole. Žádoucí je začínat novou hlavní kapitolu vždy na novou stranu.

- Při práci s titulky tyto nepodtrháváme a nepíšeme za nimi tečku.

- Číslovky do deseti se vypisují, nad deset arabské číslice. Uvnitř tvaru číslovek nepíšeme tečky (ne 1. 000).

- U osobností je třeba uvádět křestní jméno a příjmení - celé křestní jméno poprvé, podruhé a po x-té jen zkratku, bez zkratky se uvádění nedoporučuje.

- Pokud pojem zkracujeme, poprvé rozepíšeme celý se zkratkou v závorce, při dalším použití už pouze zkratka.

- Letopočty vypisujeme, např. 1910–1920, a u pomlčky nesmí být mezera (ne 1910 – 1920).

- Podobně pp. 22–23 (ne pp. 22 – 23). Za tečkou vždy následuje mezera.

- Mezi uvozovkami a následujícím znakem nesmí být mezera („ Takto ne , “). Bližší informace jsou předmětem diplomového semináře, ale i Úvodu do studia.

5. Závěr

Má být celkovým shrnutím práce, její rekapitulací. Autor zde zmiňuje své závěry, popřípadě hypotézy a podněty k dalšímu zkoumání vybraného problému. Závěr musí korespondovat s celou prací. Autor zde uvádí:

- vlastní pohled na výsledky práce, problémy, úspěchy, nedostatky a rezervy
- formulaci dalšího výzkumu
- zhodnocení vhodnosti literatury
- zodpovězení cílů, otázek, ověření hypotéz

6. Poznámkový aparát

Může být veden přímo v textu nebo za ním. Nejlépe přímo v textu, pod čarou pak prostřednictvím příkazů VLOŽIT, POZNÁMKA POD ČAROU. Ve druhém případě jsou uvedeny po titulku POZNÁMKY, bez jakéhokoliv znaménka, tečky nebo dvojtečky. Poznámky nejčastěji slouží k bližšímu vysvětlení údajů v hlavním textu. V poznámkách je také možné uvést další detaily, které by zbytečně komplikovaly text, například zde můžeme vést odkazy bibliografických citací, komentovat hlavní text, vysvětlovat termíny, vypisovat zkratky atd. Je ovšem nutné užívání

poznámek nepřehánět, aby nevytvářely druhé pásmo výkladu. Také přímé citáty, které se uvádějí v uvozovkách (uvozovky jsou na začátku citátu vždy dole, na konci nahoře), je nutno používat úměrně. Jejich užití je vhodné zejména tehdy, jestliže se citátem autor vyhne složitému vysvětlování. Pokud není citace z původního zdroje, je nutno v odkazu uvést použité dílo. Cizojazyčné citáty se obvykle překládají a v odkazu se uvádí původní znění. Platí to hlavně pro klíčové či víceznačné pasáže, ale záleží na charakteru textu. Členění poznámek je v obvyklých textových editorech (MS-WORD, Open Office, WP aj.) automatické.

7. Prameny a literatura

Jednotlivé tituly se uvádějí abecedně a platí, že co je v seznamu použitých materiálů, musí být citováno v textu a naopak!

8. Přílohy

Obsahují tabulky, dokumenty často citované v práci, mapy, fotografie, apod. U každé přílohy musí být uveden zdroj, odkud je příloha převzata, příp. archiv autora apod. (pokud je pisatel autorem např. grafu). Můžeme je však uvádět přímo v textu, což usnadňuje čtenářovu orientaci v něm. Záleží na charakteru textu, počtu tabulek, grafů atd.

9. Abstrakt

Poslední částí práce jsou český a anglický abstrakt, v rozsahu cca ¼ strany každý. Jedná se o resumé práce, informaci o jejím obsahu, struktuře a výsledcích. Je uveden titulkem Abstrakt a názvem práce a umístěn na konci bakalářské a magisterské diplomové práce. Z cvičných důvodů není na škodu, je-li i v jiných písemných pracích.

VĚDECKÝ APARÁT

Zásady

Práce s bibliografickými odkazy a citacemi vycházejí v České republice z mezinárodních norem ISO 690-1 a 690-2, které jsou v ČR vedeny jako ČSN ISO 690 (*Bibliografické citace: Obsah, forma a struktura*) a ČSN ISO 690-2 (*Informace a dokumentace – Bibliografické citace – Část 2: Elektronické dokumenty nebo jejich části*). Existuje několik zásad, které při psaní vědecké práce musíme dodržovat:

1. Každá informace uvedená v práci musí být snadno dohledatelná.
2. Všechny údaje (odkazy, citace, seznam použitých materiálů atd.) musí být vedeny jednotně. Existuje několik ustálených způsobů citací. Poznámky je možno umístit buď přímo na stránku pod text, nebo na konec práce za text. Pro větší přehlednost doporučujeme první způsob. Rovněž doporučujeme řídit se následujícími zásadami vedení vědeckého aparátu:

Je důležité vést poznámkový aparát jednotně a přesně dodržovat pořadí všech prvků citace:

- U prvního jména píšeme nejdříve příjmení, potom křestní jméno.
- Mezi jména autorů a editorů (pokud jich je více) se nepíše „a“, „and“ nebo „ - „
- Pokud používáme uvozovky, tečka je před koncem uvozovek, nikoliv za poslední uvozovkou.

Odkazy na prameny a literaturu – přehled citací

Odkazy na literaturu

Monografie

Existuje několik variant. V soupisu literatury je dobré vždy uvádět celé příjmení i jméno autora.

Snižuje se tím riziko záměny autora za autora se stejným příjmením. Je třeba dbát na pořadí jednotlivých údajů a na správné použití velkých a malých písmen i znamének, spojovníků, rozdělovníků, atd. Na monografii odkazujeme podle následujícího formátu:

Odkaz v textu

(Sartori 2001)
(Sartori 2001: 42)
(Sartori 2001: 42–44)
(Sartori 2001: kap. 2)
(Lijphart citován in Sartori 2001: 29)

Citace v seznamu literatury

Příjmení, Jméno. Rok. *Název*. Místo vydání: Vydavatelství.
Sartori, Giovanni. 1993. *Teória demokracie*. Bratislava: Archa.

Dvě a více publikací téhož autora (odděleny čárkou)

(Kunc 1994, 1996, 2000)

Dvě a více publikací téhož autora ve stejném roce (značíme a,b,c...)

(Strmiska 1998a, 1998b)

Publikace dvou nebo tří autorů (není spojka a mezi jmény)

Odkaz v textu

(Fiala, Strmiska 1998)

Citace v seznamu literatury:

Fiala, Petr, Maxmilián Strmiska. 1998. *Teorie politických stran*. Brno: Barrister & Principal.

Publikace čtyř a více autorů (vzadu v literatuře rozepsat, pokud možno)

Odkaz v textu

(Balík et al. 2003) **ne** a kol., a spol.

Citace v seznamu literatury:

Balík, Stanislav, Vít Hloušek, Jan Holzer, Jakub Šedo. 2004. *Politický systém českých zemí 1948–1989*. Brno: Mezinárodní politologický ústav.

Editované publikace – bez (ed.)

Odkaz v textu

(Berlin 1997)

Citace v seznamu literatury:

Berlin, Isaiah. 1997. „Dva pojmy svobody.“ Pp. 83 in János Kis (ed.). *Současná politická filosofie*. Praha: Prostor.

Komentář

Občas narazíme na problém, který spočívá v tom, že publikace nemá autora nebo má více jak tři autory. Obvykle se jedná o dva příklady: Buď autor není nikde v titulu uveden (jedná se o ne příliš obvyklý případ), nebo naopak má publikace řadu autorů (hlavní autor není vyznačen) a jejich uvádění by bylo nepraktické. V prvním ze zmíněných případů se citace nejprve začíná názvem knihy. Název se píše kurzivou. Za názvem je tečka a následuje místo vydání a rok vydání. Stejně lze postupovat, jestliže jsou autoři více než tři. Avšak v případě, že se jedná o publikaci s více než

třemi autory, kde je ve zdroji označen vedoucí autorského kolektivu (mohou být až tři), pak je vhodné jméno (jména) uvést. Při opětovném odkazu je nutno **zkracovat**. Je nutné dát si pozor na případné chyby. Zde patří mezi nejčastější skutečnost, že název publikace není *kurzivou*, nebo že dojde k přehození příjmení před jméno i v případě druhého (respektive třetího atd.) autora. V některém případě neznáme jméno autora, ale známe instituci, která daný dokument vydala. V tomto případě hovoříme o takzvaném **institucionálním autorství**. Pak se místo jména autora uvádí celý název instituce.

Národní vzdělávací fond. 1998. *Analýza veřejné správy ČR*. Praha: Národní vzdělávací fond.
Analýza veřejné správy České republiky. 1998. Praha: Národní vzdělávací fond.

Citace ze sborníku - komentář

Sborník je publikací, která obsahuje větší počet dílčích studií několika autorů a sestavuje jej editor. Při citaci studie ze sborníku se užívá latinská předložka *v = in:*. Jinde než u sborníků se předložka neuvádí. Sborníky mají obvykle editora či editory. Používáme zkratku **ed.** pro jednoho editora, nebo **eds.** pro dva a více editorů. Vždy je nutno odkazovat na autora a pak uvést editora/y. Platí, že je možno název sborníku zkracovat s tím, že je uveden při první zmínce celý a v závorce je naznačena následná zkratka a v tomto tvaru je na sborník odkazováno v následujících odkazech. A to i tehdy, je-li citován jiný text. Vždy platí, že odkazujeme na konkrétní použité strany. V seznamu zdrojů pak musí být u textu ze sborníku uveden rozsah stran. Jako u všech zdrojů, **platí** pravidlo zkracování při opakovaném odkazu na stejný zdroj hned v následujícím odkaze. I zde dochází k častým chybám při citacích, například že chybí uvozovky u názvu článku, titul sborníku není *kurzivou*, jsou přehozená příjmení na druhém, respektive dalším pořadí (nikoliv však u editorů).

Pokud jde o opakovanou citaci téhož titulu a autora za sebou, píšeme (Tamtéž).

Citace z časopisů - komentář

U časopisů se v řadě údajů postupuje podobně jako u sborníků periodického charakteru. Avšak pozor! V případě článků z časopisů **se nepíše in:**

Názvy známých časopisů lze v poznámkách zkracovat. U bakalářských prací (a všech vyšších akademických textů (např. disertací) je vhodné připojit k textu seznam zkratek, kde je titul rozepsán (příklad a). Pokud existuje oficiální zkratka, pak je nutno používat tuto a nevytvářet vlastní.

Jako v případě novin, také u časopisů existuje elektronická verze. U akademických časopisů je obvyklé, že elektronická verze je faksimile tištěné verze (oskenovaná nebo převedená jiným způsobem). V takovém případě uvádíme bibliografický údaj jako u tištěné verze (příklad b) s tím, že do závorek uvedeme základní internetovou adresu databáze (příklad c). Vypisování či kopírování celého odkazu na konkrétní článek není smysluplné, neboť přístupové kódy se velice často liší (jinými slovy: přístup na text z UP má jiný kód, nežli přístup na totožný článek z UK). Elektronické verze časopisů jsou typické pro zahraniční (zvláště anglosaský) svět. Databáze těchto časopisů je v rámci UP dostupná na adrese (příklad d).

Pokud má časopis průběžné stránkování v celém ročníku, údaj o čísle časopisu není povinný. Pokud je ale časopis stránkovaný v každém čísle od stránky jedna, údaj o čísle **je povinný**. Stejně jako v případě sborníků nejčastěji pak dochází k chybám, že chybí uvozovky okolo názvu příspěvku, dochází k nejednotě v referenci o ročníku, čísle /například místo správného 4 (2) se **neuvádí** Vol. 4. Nr. 1 atd/.

Příklad a)

APSR = American Political Science Review

PČ = Politologický časopis

PR = Politologická revue

Příklad b)

Lebeda, Tomáš. 2001. „Hlavní proměnné proporčních volebních systémů.“ *Sociologický časopis* 37 (4): 425–448.

Příklad c)

Halberstram, Michael. 1998. „Totalitarianism as a Problem for the Modern Conception of Politics.“ *Political Theory* 26 (4): 459–488. Dostupné z: <<http://www.jstor.org>> (27. 10. 2010)

Příklad d)

datovába časopisů a jiných elektronických zdrojů dostupným přes Knihovnu UP:
<http://knihovna.upol.cz/databaze.html>

Citace z novin - komentář

U novinových článků se prakticky můžeme setkat se dvěma typy odkazů, které vyplývají z jejich povahy. Pokud máme přístupné noviny ve fyzické podobě, uvedeme v odkazu celé jméno autora. Mnoho novin má i své internetové stránky a mnoho článků je přístupno on-line. Zde postupujeme v zásadě jako u internetových zdrojů. Citace jsou stejné jako v případě odborných periodik.

V rámci vědeckého aparátu můžeme mluvit o **pramenech a literatuře**. V případě pramenů se obecně jedná o jedinečný nosič informací, který může mít řadu podob. Nejtypičtější jsou tzv. archivní prameny písemné povahy. Pramenem může ovšem být i zvukový, fotografický, filmový, elektronický, aj. záznam. Typologie pramenů je velmi rozsáhlá, od pramenů úřední proveniencce po soukromé písemnosti. Pramenem může za jistých okolností být také běžná kniha nebo článek (tato varianta bude popsána v rámci úvodu do studia). V soupisu zdrojů je nutné striktně odlišovat prameny od literatury. Rovněž můžeme hovořit i o „nevydaných pramenech“, což jsou obvykle zdroje, které jsou dostupné pouze v jednom exempláři, jsou opatrovány speciálními institucemi (nejčastěji archivy, muzei, sbírkami) a jejich studium podléhá jistým omezením: nelze je studovat mimo objekt uložení, volně kopírovat, zpřístupnění některých pramenů podléhá časovým lhůtám (např. do 50 let po smrti majitele/autora písemnosti). Práce s nevydanými prameny proto vyžaduje specifický studijní plán a přístup.

Odkaz na nevydaný pramen obsahovat tyto údaje:

místo uložení (název instituce). Při první zmínce se název instituce (nejčastěji archiv nebo muzeum) vypisuje celý, při dalších jen zkráceně. **POZOR:** Každá instituce má svou přesnou zkratku; dále uvádíme název fondu, popřípadě další zpřesňující informace (sbírku, soubor); číslo kartonu (**kart.**); inventární číslo (**inv. č.**); popisku složky

Příklad:

Národní archiv v Praze (dále jen NA, Praha), fond KSČ, kart. 24, inv. č. 81

K pramenům (ale i literatuře; záleží na charakteru zdroje) mohou být rovněž zařazeny i informační zdroje uveřejněné na internetu. Při odkazu na informace z internetu je opět potřeba dbát na to, aby čtenář byl schopen daný údaj nalézt. Musí být tedy uvedeny všechny důležité detaily. Odkaz z internetu by měl obsahovat:

JMÉNO AUTORA TEXTU

pokud je uvedeno, jinak začínáme rovnou názvem textu

NÁZEV TEXTU

v původním jazyce; do hranatých závorek je možno uvést překlad názvu.

OFICIÁLNÍ NÁZEV INTERNETOVÉ STRÁNKY

umožňuje nalezení stránky prostřednictvím vyhledávačů (např.: www.google.com) v případě, že přímý odkaz na uvedený zdroj nefunguje

SPECIFIKACE MÉDIA

internet nabízí multimediální zdroje, proto je vhodné uvést, že se jedná o jiný než textový záznam, např. záznam zvukový či obrazový: (online), (CD ROM), (databáze), (datový soubor), (DVD)

DATUM ZVEŘEJNĚNÍ INFORMACE

Zvláště pak u on-line novinových stránek, pokud odkazujeme na novinové články nebo časopisy. V některých případech datum zveřejnění není uvedeno (příklad b).

PŘESNÝ ODKAZ NA INTERNETOVOU STRÁNKU, KTERÝ BY VYHLEDÁVAJÍCÍMU MĚL UMOŽNIT PŘÍMÝ PŘÍSTUP K DANÉMU ZÁZNAMU

je vhodné použít příkazu ctrl+c, ctrl+v /kopíruj - vlož/ a zkopírovat údaj přímo ze stavového řádku sítě internet; tím je omezena možnost překlepů.

DATUM PŘÍSTUPU K INFORMACI

internetové stránky podléhají častým změnám; záznamy jsou doplňovány, odstraňovány, adresy stránek měněny a podobně. Proto je dobré připojit datum stažení. V případě internetových novin je postup stejný jako v případě novin klasických a není nutné uvádět kompletní adresu článku:

odkaz (27. 10. 2010)

Příklady:

Příklad a) - Příklad novin

Valášková, Marie, Hana, Škodová. 2010. „Je po volbách. Přišel čas koaličních námluv mezi ODS a ČSSD“ *iHNed.cz*, 25. 10. 2010 (online). Dostupné z: <<http://domaci.ihned.cz/c1-47484790-je-povolbach-prisel-cas-koalicnich-namluv-mezi-ods-a-cssd>> (26. 10. 2010)

Příklad b) – Příklad odkazu na text uvedený na webové stránce

„Die Bundesgeschäftsstelle“ *Christlich Demokratisch Union Deutschlands*, (online). Dostupné z: <http://www.cdu.de/partei/15_2333.htm> (26. 10. 2010)

Příklad c) – Odkaz na zvukový záznam na webové stránce

Churchill, Winston. „The Tragedy Of Europe Winston Churchill To The Academic Youth Zurich“ *e-music*, (audio). Dostupné z: <<http://www.emusic.com/album/Winston-Churchill-s-Churchill-S-Speeches-MP3-Download/11123469.html>> (26. 10. 2010)

Příklad d) – Odkaz na videozáznam na webové stránce

„Britský premiér David Cameron podpořil ODS“ *youtube*, 23. 5. 2010 (video). Dostupné z: <<http://www.youtube.com/watch?v=YRnbd1BHRD4>> (26. 10.2010)

Příklad e) – Odkaz na zveřejněný dokument

European Commission. 2010. „Mental Health“ Special Eurobarometer 345. *Eurobarometer*, October 2010 (online; Pdf). Dostupné z: <http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_345_en.pdf> (26. 10. 2010)

Častým pramenem může být i **příspěvek z konference**. Zde je nutno rozlišit, zda informaci získáme ze sborníku (tento příklad je pak rozebrán v části věnující se literatuře) nebo v mluvené podobě. Pokud se jedná o druhý případ, je nutné uvést celé jméno autora, rok, název příspěvku, název konference kde byl příspěvek přednesen, místo a datum přednesení příspěvku:

Příklad:

Šedo, Jakub. 2010. „Proměny stranického spektra ve volbách 2010“. Příspěvek přednesený na konferenci *Voliči a volby2010*. Olomouc, 21. 10. 2010.

C. SOUPIS Použitých materiálů

Soupis pramenů a literatury figuruje pod titulkem LITERATURA (psáno versálkami, bez tečky a dvojtečky za titulkem).

Je nutno uvést všechny potřebné údaje (jako v prvním odkazu). Všechny položky z časopisů a sborníků musí obsahovat rozmezí stran, studií, apod.). Norma nevyžaduje uvádění počtu stran u monografií, ale pro lepší orientaci je vhodnější jej uvést. Důležité je uvádění nakladatelství. Zatímco v poznámkovém aparátu vydavatele neuvádíme, v seznamu jej domácí i zahraniční autoři uvádějí. Vzhledem k relevanci při řazení údajů je nutno, aby nakladatelství figurovalo až po místu vydání. Je nutné, aby v seznamu figurovala křestní jména v plném znění, ne ve zkratce. V oddílu literatury bez dalšího vnitřního členění figuruje soupis knih-monografií, sborníků a statí ze sborníků. Je třeba rozlišovat, kdy je kniha (monografie) tištěným pramenem a patří do oddílu tištěné prameny. Do tištěných pramenů patří i memoáry. Uvedení každé položky v soupisu je ukončeno **tečkou**. Jména autorů knih píšeme versálkami, název kurzívou.